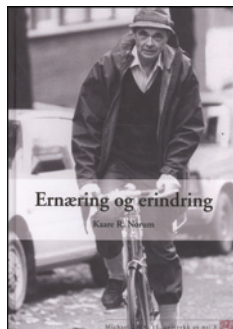

Om ernæring, forskning og politikk

Kaare R. Norum

Ernæring og erindring

231 s, ill. Oslo: Michael, 2014.

Pris Gratis for medlemmer av Michael

ISBN 978-82-92871-91-1

Hva er sunn mat? Faglitteratur og medier synes å være mer opptatt av dette enn noen gang før. Antall nye studier er enormt og en del av dem har tilsynelatende motstridende konklusjoner. Så hva skal man tro? I en slik verden er det fint å kunne lene seg tilbake og få et overblikk over en lengre periode. Kanskje kan det være noe å lære av tidligere erfaringer? Boken til Norum tar oss til en tid der pizza og paprika var fremmedord, men ikke skjorbuk. Vi kan lese om oppdagelsen av C-vitaminet og vikingene som løste problemet med multer, og legen Høier som i 1596 faktisk beskrev skjorbuk behandlet med multer. Og hvordan det hele gikk i glemmeboken for å våkne til liv omkring 400 år senere.

Rivalisering og vitenskapelig dispuTT mellom størrelser som Nansen, Holst, Frølich og Fürst beskrives, og vi får vite den egentlige årsaken til Robert Scotts endelikt på sydpolekspedisjonen. Oppdagelsen av pernisiøs anemi og vitamin B₁₂, samt Refsums sykdom og Føllings sykdom, beskriver Norum ikke bare som fagmann, men også som et tidsvitne. Han var selv en del av det vitenskapelige miljøet og gjorde sin egen oppdagelse av enzymet lecithin-kolesterol-acyltransferase (LCAT) noen år senere – et enzym med en viktig funksjon i den «reverse kolesteroltransporten». Et søk på enzymnavnet gir i dag drøyt 3 000 artikkeltreff i PubMed. Senere kom Norum i kontakt med den amerikanske legen Goldstein med interesse for arvelig hyperkolesterolemi. Goldstein fikk Nobelprisen i 1985 sammen med Brown etter initiativ fra nettopp Norum.

Vi leser om opprettelsen av Statens ernæringsråd i 1939 under ledelse av professor Schjødt, senere av helsedirektør Karl Evang og fra 1981 med Kaare Norum som leder. Fjernsynskjøkkenet trekkes frem som viktig i folkeopplysningsarbeidet om sunn mat i Norge, og på det internasjonale plan trekkes arbeid i Verdens helseorganisasjon (WHO) frem. I deres rapport om global strategi for kosthold, fysisk aktivitet og helse ble det kartlagt at de ikke-kommuniserbare sykdommene (NCS) forårsaket de fleste dødsfall på kloden og at 80 % av hjerte- og karsykdommene kunne forhindres ved kost- og livsstilsendringer. Norum var en del av prosessene. Her vil leseren finne detaljer som belyser innledningsspørsmålet «hva er sunn mat?» Er det ikke rart at tross de enorme kulturforskjellene som er mellom FNs medlemsland, så har WHO klart å enes om prinsippene for hva som er sunn mat? Stadig nye kunnskapsoppdateringer er å finne i norske, nordiske og internasjonale kostanbefalinger, men de har egentlig endret seg ganske lite, kanskje et tegn på at de har tålt tidens tann?

Fra ernæringspolitikk fører boken oss videre til forskningspolitikk, særlig fra den tiden forfatteren var prodekanus (1983–85), dekanus (1986–88) og dernest rektor (1999–2001) ved Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo. Her er detaljer om byggingen av det nye Rikshospitalet som har vært relativt ukjente. En hemmelig aksjonsgruppe ble etablert i 1986 med møter kl 7 mandag morgen på Else Bugge Fougner's kontor. Uten å sløse penger på kommunikasjonsbyråer og markedsstrategier identifiserte gruppen mulighetene de hadde til å påvirke sentrale politikere. Etter mange år kunne Norum, som rektor ved universitetet 22.9. 2000 holde tale ved åpningsseremonien for det nye Rikshospitalet. Boken er også rik på detaljer knyttet til andre store prosjekter, som opprettelsen av FUGE-programmet -forløperen til BIOTEK2021, Oslo Cancer Cluster og Innovasjonsparken samt omorganisering av Veterinærhøgskolen og Landbrukshøgskolen, for å nevne noe.

Det er en bok rik på detaljer, 139 referanser pluss en rekke originale brev og skrifter siteres underveis. Bokens detaljrikdom gjør den iblant mer krevende å lese enn tittelen gir inntrykk av, men mange små og artige anekdoter gir smilebåndet mosjon underveis. Små, uhøytidelige historiesnutter om diplomater, statsoverhoder og politikere krydrer. Korrektoren kunne imidlertid med fordel vært bedre.

Boken anbefales særlig til dem som er interessert i hvordan fagfeltet ernæring har utviklet seg i Norge de siste 150 år. De lange linjene gir et fundament for videre påbygning i form av en dypere forståelse for faget. Norum er nestoren i norsk ernæring, og boken er så detaljert at den neppe kunne vært skrevet uten atskillige hyllemeter med håndskrevne dagboknotater. Derved blir den en historisk kilde. Ønsker du innblikk i grøtstriden, melkestriden, fettstriden eller den globale kampen mot sukker, finnes det her mange interessante detaljer, krydret med forfatterens personlige meninger og tolkninger. Leseren får innblikk i et bakteppe av ulike aktører, med mange interessekonflikter innen industrien, landbruket og politikk, fra nobelpris til fjernsynskjøkken og folkeopplysning. Som Norum selv sier: «Det er jo det som er så moro med ernæringsfaget – det er både vitenskap og politikk».

Kjetil Retterstøl

Professor, Avdeling for ernæringsvitenskap
Universitetet i Oslo